

Förordning om programmet för ett digitalt Europa för perioden 2021-2027

Näringsdepartementet

2018-07-23

Dokumentbeteckning

KOM (2018) 434

Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om inrättande av programmet för ett digitalt Europa för perioden 2021–2027.

Sammanfattning

Inom ramen för kommissionens förslag till flerårig budgetram för 2021 – 2027 föreslår kommissionen en förordning för inrättandet av programmet för ett digitalt Europa för perioden 2021–2027. Det nya programmet, som är tänkt att komplettera och skapa synergier med andra instrument i den fleråriga budgeten, syftar till att stödja den digitala omvandlingen av ekonomi och samhälle i Europa och se till att europeiska medborgare och företag kan dra nytta av fördelarna.

Programmet omfattar totalt 9,2 miljarder euro fördelade på fem särskilda mål. Av programmets budget föreslås 2,7 miljarder euro avsättas till målet Högpresterande datorsystem (HPC), 2,5 miljarder euro avsättas till målet Artificiell intelligens (AI), 2 miljarder euro avsättas till målet Cybersäkerhet och förtroende, 700 miljoner euro avsättas till målet Avancerade digitala färdigheter och 1,3 miljarder euro avsättas till målet Införande, bästa användning av digital kapacitet och interoperabilitet. För respektive mål anges de operativa syften som finansieringen ska uppfylla. Ett nätverk av digitala innovationspunkter ska inrättas och dessa föreslås ha en central roll i genomförandet av programmet bl.a. genom främjandet av ett brett införande av avancerad digital teknik i näringslivet, hos offentliga organ och i den akademiska världen.

Regeringens position om en kraftigt minskad EU-budget när Storbritannien lämnar unionen och en stabiliserad EU-avgift är vägledande för övriga budgetpåverkande förhandlingar inom ramen för MFF.

Regeringen välkomnar preliminärt förslaget men betonar vikten av budgetrestriktivitet. För att Sverige och Europa ska vara framgångsrika i den digitala omvandlingen är det regeringens inställning att europeiskt samarbete och kraftsamling kring vissa nyckelområden behövs. De områden som pekas ut i förslaget anser regeringen är viktiga för att lyckas med den digitala omvandlingen. Regeringen bedömer dock att flera av förslagens detaljer behöver analyseras närmare.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Den 6 juni presenterade kommissionen sitt förslag om ett inrättande av programmet för ett digitalt Europa inom ramen för den fleråriga budgetramen för 2021–2027. Programmet har som allmänt mål att stödja den digitala omvandlingen av ekonomi och samhälle i Europa och se till att europeiska medborgare och företag kan dra nytta av fördelarna.

Enligt kommissionen finns starkt stöd och en tydlig uppmaning för en förstärkt satsning i EU:s fleråriga budget för digitalisering från såväl Europeiska rådet, Europeiska unionens råd som från Europaparlamentet. Kommissionen hänvisar bl.a. till slutsatser från det digitala EU-toppmötet i Tallinn i september 2017 där EU:s stats- och regeringschefer angav de viktigaste hörnstenarna för en stark digital ekonomi och som också återspeglades i rådets slutsatser från oktober samma år. Dessa hörnstenar är cybersäkerhet, AI, infrastruktur av världsklass som omfattar HPC, digitala färdigheter och den digitala omvandlingen av den offentliga sektorn.

Vidare anger kommissionen att det, mot bakgrund av att storskalighet krävs inom de områden som omfattas av programmet, finns starka skäl för gemensamma finansierings- och samordningsåtgärder på EU-nivå. Den nuvarande investeringsramen anses enligt kommissionen inte vara utformad för EU-täckande uppbyggnad av digital kapacitet eller en optimal användning av sådan kapacitet. Enligt kommissionen behövs ett nytt, integrerat och ambitiöst finansieringsprogram för att stödja uppbyggnaden och den optimala användningen av digital kapacitet som främjar innovation inom områden av allmänt intresse och för näringslivet.

Förslaget till förordning presenterades den 6 juni.

1.2 Förslagens innehåll

1.2.1 Syfte

Programmet för ett digitalt Europa för perioden 2021–2027 är en del i EU:s fleråriga budgetram och syftar till att stödja den digitala omvandlingen av ekonomi och samhälle i Europa och se till att europeiska medborgare och företag kan dra nytta av fördelarna. Programmet utgör en central del i

kommissionens arbete för att klara av den digitala omvandlingen och ska tillhandahålla ett finansieringsinstrument som är anpassat till de operativa kraven för kapacitetsuppbyggnad på de områden som identifierats av Europeiska rådet och för att utnyttja synergier mellan dessa områden.

Enligt kommissionen finns det idag inget program som gör det möjligt för EU som helhet att agera som pionjär när det gäller att förvärva digital kapacitet inom viktiga områden som främjar tillväxt, sysselsättning och hållbarhet för offentliga tjänster av hög kvalitet, dvs. avancerade datorsystem och data, cybersäkerhet och AI.

Den europeiska kapaciteten inom fem särskilda målområden ska stärkas:

- Särskilt mål nr 1: Högpresterande datorsystem.
- Särskilt mål nr 2: Artificiell intelligens.
- Särskilt mål nr 3: Cybersäkerhet och förtroende.
- Särskilt mål nr 4: Avancerade digitala färdigheter.
- Särskilt mål nr 5: Införande, bästa användning av digital kapacitet och interoperabilitet.

Programmet syftar till att

- Bygga upp och stärka EU:s kapacitet för HPC och databehandling och säkerställa användningen av båda inom områden av allmänt intresse, såsom hälsa, miljö och säkerhet, och inom näringslivet, i synnerhet små och medelstora företag.
- Bygga upp och stärka kärnkapaciteten för AI, t.ex. dataresurser och bibliotek med AI-algoritmer, och göra dessa tillgängliga för alla företag och offentliga förvaltningar. Stärka och främja förbindelser mellan befintliga test- och experimentanläggningar för AI i medlemsstaterna.
- Säkerställa att den kapacitet som krävs för att säkra EU:s digitalt fungerande ekonomi, samhälle och demokrati föreligger och är tillgänglig för EU:s offentliga sektor och företag, samt stärka konkurrenskraften för EU:s cybersäkerhetsbransch.
- Säkerställa att den nuvarande och framtida arbetskraften enkelt kan skaffa sig avancerade digitala färdigheter, i synnerhet vad gäller högpresterande datorsystem, artificiell intelligens och cybersäkerhet, genom att erbjuda studenter, högskoleutbildade och anställda sätt att förvärva och utveckla dessa färdigheter, oavsett var de befinner sig.
- Utvidga den bästa användningen av digital kapacitet, i synnerhet HPC, AI och cybersäkerhet i hela ekonomin, inom områden av allmänt intresse och i samhället, inklusive införandet av interoperabilitetslösningar inom områden av allmänt intresse, och främja tillgången till teknik och kunnande för alla företag, i synnerhet små och medelstora företag.

Programmet kompletterar och skapar synergier med flera andra instrument som föreslås i den fleråriga budgetramen för perioden 2021–2027, i synnerhet Horisont Europa, Fonden för ett sammanlänkat Europa, Europeiska regionala utvecklingsfonden och EU:s program för värderingar liksom Programmet för den inre marknaden. Synergierna mellan programmen kommer enligt kommissionen att skapa stordriftsfördelar, göra investeringarna mer konsekventa och ge mer värde för pengarna.

1.2.2 Budget och finansiering

Programmet, som är helt nytt i sitt slag, omfattar totalt 9 194 000 000 euro i löpande priser. Av dessa föreslås att 2,7 miljarder euro avsätts till målet Högpresterande datorsystem, att 2,5 miljarder euro avsätts till målet Artificiell intelligens, att 2 miljarder euro avsätts till målet Cybersäkerhet och förtroende, att 700 miljoner euro avsätts till målet Avancerade digitala färdigheter och att 1,3 miljarder euro avsätts till målet Införande, bästa användning av digital kapacitet och interoperabilitet.

Programmet får tillhandahålla finansiering i alla former som anges i budgetförordningen, i synnerhet upphandling men även bidrag och priser. Det får också tillhandahålla finansiering i form av finansieringsinstrument inom ramen för blandfinansieringsinsatser.

1.2.3 Allmänna bestämmelser

Det allmänna målet för programmet är att stödja den digitala omvandlingen av ekonomi och samhälle i Europa och se till att europeiska medborgare och företag kan dra nytta av fördelarna. Programmet kommer att stärka Europas kapacitet inom nyckelområden för digitalisering och bredda spridningen och genomslaget inom områden inom områden av allmänt intresse och hos den privata sektorn.

Ett inledande nätverk av digitala innovationsknutpunkter ska inrättas under det första året av genomförandet av programmet. En digital innovationsknutpunkt definieras i förordningen som en rättslig enhet som utses eller väljs ut genom ett öppet och konkurrensbaserat förfarande för att fullgöra uppgifter inom ramen för programmet, i synnerhet ge tillgång till teknisk expertis och experimentanläggningar, såsom utrustning och programvaruverktyg för att främja företagens digitala omvandling. Varje medlemsstat ska utse kandidatenheter till innovationsknutpunkter enligt ett antal uppställda kriterier. De digitala innovationsknutpunkterna får ta emot medel i form av bidrag och ska delta i genomförandet av programmet.

Stödberättigade är rättsliga enheter etablerade i en medlemsstat eller ett utomeuropeiskt land eller territorium som är knutet till den och ett tredjeland som är associerat till programmet. Även rättsliga enheter som inrättas i enlighet med unionsrätten eller internationella organisationer är stödberättigade.

1.2.4 Sektorsspecifika bestämmelser

Inom det särskilda målet HPC ska finansiering från unionen syfta till att inrätta och på unionsnivå samordna och driva en integrerad superdator- och datainfrastruktur i exaskala (kapacitet för 10^{18} beräkningar/sek) i unionen, vilken ska vara av världsklass och vara tillgänglig på icke-kommersiell grund för offentliga och privata användare samt för offentligt finansierade forskningssyften. Finansiering från unionen ska vidare syfta till att införa användarfärdig/operativ teknik som tagits fram genom forskning och innovation för att bygga upp ett integrerat ekosystem av högpresterande datorsystem i unionen, som omfattar alla delar av den vetenskapliga och industriella värdekedjan, inklusive hårdvara, programvara, tillämpningar, tjänster, sammankoppling och digitala färdigheter. Slutligen ska finansiering från unionen inom det särskilda målet Högpresterande datorsystem syfta till att inrätta och driva en infrastruktur i post-exaskala, inklusive integrering med kvantdatorteknik och utveckling av nya forskningsinfrastrukturer för datorvetenskap.

Inom det särskilda målet AI ska finansiering från unionen syfta till att bygga upp och stärka kärnkapaciteten för AI i unionen, inklusive dataresurser och algoritmbibliotek i enlighet med dataskyddslagstiftningen. Finansiering från unionen ska vidare syfta till att göra denna kapacitet tillgänglig för alla företag och offentliga förvaltningar. Slutligen ska finansiering från unionen inom det särskilda målet Artificiell intelligens syfta till att stärka och bygga upp nätverk mellan befintliga test- och experimentanläggningar för AI i medlemsstaterna.

Inom det särskilda målet Cybersäkerhet och förtroende ska finansiering från unionen syfta till att tillsammans med medlemsstaterna stödja upphandlingen av avancerade utrustningar, verktyg och datainfrastrukturer för cybersäkerhet, i full enlighet med dataskyddslagstiftningen. Vidare ska finansiering från unionen syfta till att stödja bästa användning av europeiska kunskaper, kapaciteter och färdigheter på cybersäkerhetsområdet och att säkerställa ett brett införande av de senaste cybersäkerhetslösningarna i hela ekonomin. Slutligen ska finansiering från unionen inom det särskilda målet Cybersäkerhet och förtroende syfta till att stärka kapaciteten i medlemsstaterna och den privata sektorn för att hjälpa dem uppfylla kraven i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148 av den 6 juli 2016 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen.

Inom det särskilda målet Avancerade digitala färdigheter ska finansiering från unionen stödja utvecklingen av avancerade digitala färdigheter inom områden som omfattas av programmet och därigenom bidra till att öka Europas kompetensreserv, främja ökad professionalism, i synnerhet när det gäller HPC, analys av stordata, cybersäkerhet, teknik för distribuerade

liggare, robotteknik och AI. Finansiering från unionen ska syfta till att stödja utformningen och tillhandahållandet av långsiktiga utbildningar och kurser för studenter, it-personal och arbetskraften i allmänhet. Vidare ska finansiering från unionen syfta till att stödja utformningen och tillhandahållandet av kortare utbildningar och kurser för företagare, företagsledare från småföretag och arbetskraften i allmänhet. Slutligen ska finansiering från unionen inom det särskilda målet Avancerade digitala färdigheter syfta till att stödja arbetsplatsanknuten utbildning och praktikplatser för studenter, unga företagare och högskoleutbildade.

Inom det särskilda målet Införande, bästa användning av digital kapacitet och interoperabilitet ska finansiering från unionen syfta till att:

- Säkerställa att den offentliga sektorn och områden av allmänt intresse, såsom vård och omsorg, utbildning, rättsväsende, transport, energi, miljö och kulturella och kreativa sektorer, kan införa och få tillgång till den senaste digitala tekniken, i synnerhet HPC, AI och cybersäkerhet.
- Inrätta, driva och underhålla transeuropeiska interoperabla infrastrukturer för digitala tjänster (inklusive tillhörande tjänster) som ett komplement till nationella och regionala åtgärder.
- Främja utveckling, uppdatering och användning av lösningar och ramar hos europeiska offentliga förvaltningar, företag och medborgare, inklusive vidareutnyttjande av interoperabilitetslösningar och interoperabilitetsramar.
- Erbjuder offentliga förvaltningar tillgång till testning och pilotprojekt avseende digital teknik, inklusive gränsöverskridande användning av sådan.
- Främja genomslag för avancerad digital teknik och närliggande teknik, i synnerhet HPC, AI, cybersäkerhet och framtida och ny teknik, hos unionens näringsliv, i synnerhet små och medelstora företag.
- Stödja utformning, testning, genomförande och användning av interoperabla digitala lösningar för offentliga tjänster på EU-nivå, som levereras genom en databaserad återanvändbar plattform för lösningar, för att främja innovation och fastställa gemensamma ramar för att frigöra hela potentialen i de offentliga förvaltningarnas tjänster för europeiska medborgare och företag.

- Säkerställa en kontinuerlig kapacitet på unionsnivå för att iakttä, analysera och anpassa sig till föränderliga digitala trender, samt dela och integrera bästa praxis.
- Stödja samarbete för att skapa ett europeiskt ekosystem av tillförlitliga infrastrukturer med användning av distribuerade liggare och tillämpningar, inklusive stöd till interoperabilitet och standardisering och främjande av införandet av gränsöverskridande tillämpningar i EU.
- Bygga upp och stärka nätverket av digitala innovationsknutpunkter.

I förslagets bilaga 1 beskrivs hur den inledande verksamheten ska genomföras inom respektive särskilt mål. Bilaga 2 till förslaget innehåller de resultatindikatorer som gäller för respektive särskilt mål.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förslaget bedöms få marginella konsekvenser på svensk lagstiftning.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Förslaget om inrättande av programmet för ett digitalt Europa utgör en av delarna i kommissionens förslag till flerårig budgetram för perioden 2021–2027.

Programmet för ett digitalt Europa uppgår till totalt 9 194 000 000 euro och är nytt i förhållande till nuvarande budgetperiod. Förslaget är en del i kommissionens satsning på att öka anslagen för forskning, innovation och den digitala ekonomin. Kommissionen har genomfört en konsekvensanalys (SWD (2018) 305) av förslaget om inrättande av programmet för ett digitalt Europa. Det framhålls i denna analys att det är befogat med insatser på områden där så betydande finansiering krävs att ingen enskild medlemsstat förmår att agera på egen hand, på områden där resurser som är utspridda i Europa behöver slås ihop, och på områden där interoperabilitet är avgörande för införande av alleuropeiska tjänster. Det anges att det idag inte finns något program som möjliggör för EU att agera som en pionjär när det gäller att skaffa sig gemensam digital kapacitet inom nödvändiga teknikområden. Enligt kommissionen kommer programmet att stärka Europas kapacitet inom viktiga digitala teknikområden och öka dess spridning och genomslag på områden av allmänt intresse och i den privata sektorn. Analysen innehåller också beskrivning av hur programmet kompletterar andra program i EU:s budget, i synnerhet Horisont Europa, och hur synergier mellan dem uppstår.

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

2.1.1 Övergripande ståndpunkter

Regeringens position om en kraftigt minskad EU-budget när Storbritannien lämnar unionen och en stabiliserad EU-avgift är vägledande för övriga budgetpåverkande förhandlingar inom ramen för MFF. Det gäller samtliga utgiftsprogram.

Regeringen välkomnar preliminärt förslaget om inrättande av ett digitalt program för Europa men vill betona vikten av budgetrestriktivitet.

2.1.2 Sektorsspecifika ståndpunkter

Regeringen avser verka för att inom ramen för en budgetrestriktiv linje prioritera åtgärder för att stödja FoI. Vidare avser regeringen verka för att ta bort regelmässiga hinder för finansiering av digitala lösningar och digital infrastruktur. Excellenskriteriet bör vara styrande för fördelning av FoI-medel. EU-finansierade åtgärder för att förbättra förutsättningarna för tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning bör där det är möjligt inkludera digitala lösningar och digital infrastruktur.

För att Sverige och Europa ska vara framgångsrika i den digitala omvandlingen är det regeringens inställning att europeiskt samarbete och kraftsamling kring vissa nyckelområden behövs. De fem särskilda mål som pekas ut i kommissionens förslag är viktiga för att lyckas med den digitala omvandlingen. Regeringen delar kommissionens analys att det behövs investeringar, både offentliga och privata, på dessa områden för att nå framgång och stärka både nationell och europeisk konkurrenskraft.

Regeringen menar att det är viktigt att förutsättningar för synergier mellan programmet och andra delar av kommissionens förslag till flerårig budget finns på plats så att dubbelarbete undviks, de olika delarna i budgeten kompletterar varandra och offentliga medel används effektivt.

Regeringen anser att AI bör ha en framskjuten plats i den europeiska diskussionen och vara ett prioriterat område för EU:s gemensamma satsningar, vilket undertecknandet av den gemensamma EU-deklaration om AI visar på. För att vägleda det svenska arbetet med AI presenterade regeringen den 6 maj 2018 en nationell inriktning för AI (N2018.14). Regeringens målsättning är att Sverige ska vara ledande i att ta tillvara möjligheterna som användningen av AI kan ge, med syftet att stärka både den svenska välfärden och den svenska konkurrenskraften. Tekniken har potential att bidra med betydande nytta inom en mängd områden genom ökad ekonomisk tillväxt såväl som lösningar på miljömässiga och sociala samhällsutmaningar. Regeringen anser det viktigt att utveckling och användning av AI vägleds av etiska principer som syftar till att dra nytta av fördelar och samtidigt minimera risker för såväl samhället i stort som för

individer och att arbetet med AI måste ta hänsyn till nationella säkerhetsintressen. Europeiska mervärden kan finnas inom forskning och innovationsområdet, där gemensamma AI-projekt kan behövas för att göra viktiga framsteg. Då data utgör grunden i AI-tillämpningar kan europeiska mervärden också vara öppen tillgång till offentliga och privata data av hög kvalitet och som följer vedertagna standarder. Samtidigt är det viktigt att säkerställa skyddet av personuppgifter och andra känsliga data genom tillämpning av bl.a. EU:s dataskyddsförordning.

Regeringen bedömer att EuroHPC-initiativet skulle kunna bidra till ett europeiskt mervärde genom att för europeiska forskare möjliggöra tillgången till superdatorer med förmåga att utföra beräkningar i exaskala (kapacitet för 10^{18} beräkningar/sek). Regeringen stödjer arbetet inom det gemensamma EuroHPC-Joint Undertaking, vilket förväntas få finansiering från bl.a. programmet för ett digitalt Europa.

Informations- och cybersäkerhet är ett viktigt och prioriterat område för regeringen, vilket även uttrycks i den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet (skr. 2016/17:213). Regeringen ställer sig generellt positiv till fortsatta satsningar inom EU på cybersäkerhetsområdet och framförallt till det samarbete som sker inom ramen för EU-direktivet om åtgärder för en hög gemensam nivå av säkerhet i nätverk och informationssystem, NIS-direktivet (se faktapromemoria 2012/13:FPM68,COM(2017) 476 final).

Som också framgår av regeringens strategi För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi (dnr N2017/03643/D) är det viktigt att näringslivets och det offentligas behov av en alltmer digitalt kompetent arbetskraft kan mötas. Tillgången till relevant digital spetskompetens behöver värnas och utvecklas för att bättre matcha näringslivets och det offentligas behov. Utbildningssystemet behöver i större utsträckning matcha arbetsgivares behov av digital kompetens.

Regeringen anser att det är viktigt att insatser genomförs för att digitaliseringen når ut brett i samhället och att dess fördelar på så sätt kommer så många som möjligt till del.

Utöver dessa ovan till stor del generellt formulerade positioner bedömer regeringen att flera av förslagens detaljer behöver analyseras närmare.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Förslaget har hittills inte behandlats mer än på övergripande nivå och medlemsstaternas synpunkter är inte kända i detalj.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Inte kända i detta skede.

Förslaget har inte sänts på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden baseras på två artiklar i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Artikel 173.3 när det gäller de flesta åtgärderna inom ramen för programmet och i synnerhet artikel 172 när det gäller den digitala omvandlingen av områden av allmänt intresse. Beslut om förslaget till förordning fattas enligt ordinarie beslutsförfarande (kvalificerad majoritet). Europaparlamentet är medbeslutande.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Kommissionen anför i sin subsidiaritetsbedömning att ett agerande på EU-nivå krävs för att planera, gemensamt finansiera och samordna åtgärder i en tillräckligt stor skala som är nödvändig för att nå en framgångsrik nivå på de områden som identifierats. Enligt kommissionen kommer investeringar inte att göras i den omfattning som behövs om inte EU:s medlemsstater agerar tillsammans och konsekvensen blir att unionen riskerar att tappa i konkurrenskraft. Kommissionen menar att agerande på EU-nivå sammantaget kommer leda till snabbare införande och spridning av ny teknik, strategiska fördelar för europeiska företag, bättre offentliga tjänster för EU-medborgare och en större kapacitet för genombrott i arbetet med att lösa samhällsproblem.

Beträffande proportionalitetsprincipen anför kommissionen att det från såväl Europeiska rådet, rådet och Europaparlamentet finns tydlig vilja och politiskt stöd för att hantera den digitala omvandlingen på europeisk nivå, liksom en vilja att saminvestera i uppbyggnaden och stärkandet av EU:s digitala kapacitet. Kommissionen menar också att samråd med berörda parter visat att ett antal kritiska investeringar bäst görs på EU-nivå. Den politiska vilja som finns anser kommissionen omsätts i åtgärder i EU:s investeringsram genom förslaget om att inrätta ett program för ett digitalt Europa. Det nya programmet svarar mot en, enligt kommissionen, allvarlig brist i nuvarande investeringsram som inte utformats för EU-täckande uppbyggnad av digital kapacitet eller en optimal användning av sådan.

Regeringen finner inte anledning att göra en annan bedömning än den kommissionen gjort och därför anses förslaget vara förenlig med både subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen.

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Behandling av förslaget inleddes i rådet, rådsarbetsgruppen för telekomfrågor, i juli 2018 i form av en presentation av förslaget och en diskussion om förslagens konsekvensanalys. Rådet och Europaparlamentet kommer att fortsatt behandla förslaget under hösten 2018.